

Hanna Jamry, Agnieszka Hałubiec

Książka i czasopismo regionalne w działalności wydawniczej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

---

Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media nr 1 (28), 7-25

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ARTYKUŁY I KOMUNIKATY

Hanna Jamry, Agnieszka Hałubiec

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smołki w Opolu

e-mail: h.jamry@wbp.opole.pl

e-mail: a.halubiec@wbp.opole.pl

Książka i czasopismo regionalne w działalności wydawniczej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Abstrakt: Blisko sześćdziesięcioletni dorobek wydawniczy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu charakteryzuje się dużą wszechstronnością zarówno pod względem formy publikacji, jak i tematyki. Obejmuje publikacje bibliograficzne, informacyjne, poradnikowe, szkoleniowe, drukowane katalogi zbiorów oraz wydawnictwa towarzyszące wystawom, konferencjom i seminariom. Wiele książek wydanych przez opolską księżnicę rejestruje aktualne wydarzenia społeczne, kulturalne, w szczególności literackie Opolszczyzny, a także przybliża wiedzę o historii regionu w związku z ogłaszaniem reprintów rzadkich druków śląskich. W artykule przedstawiono ową różnorodność działalności wydawniczej WBP w Opolu, podkreślając znaczenie publikowanych wydawnictw dla regionu opolskiego dawniej i dziś oraz prezentując konkretne tytuły wydawnicze zwarte i ciągłe.

Słowa kluczowe: Biblioteka. Bibliotekarstwo. Czasopismo. Książka. Opole. Publikacja. Region. Seria. Śląsk. Wydawnictwo ciągłe

Wydawane przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu (dalej: WBP) książki, czasopisma i inne publikacje są w większości efektem wspólnej zawodowej i naukowej aktywności pracowników. Biblioteka stara się popularyzować wiedzę o regionie opolskim i pokazywać jego unikatowość historyczną i kulturalną, prowadząc działalność wydawniczą, która trwa już bez mała 60 lat.

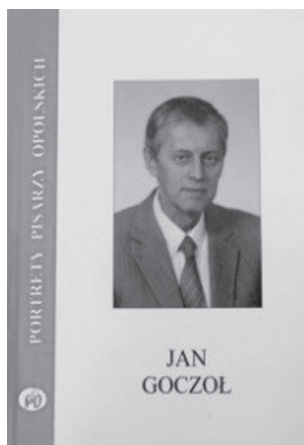
Część I: Książki

Nie sposób w tym miejscu wymienić wszystkich wydanych przez Bibliotekę pozycji, które dokumentują i popularyzują Śląsk, a w szczególności Śląsk Opolski. Warto zaznaczyć, że ich wachlarz tematyczny jest bardzo szeroki – od katalogów wystaw, przez informatory, bibliografie, opracowania dokumentujące historię regionu i popularyzujące regionalne dziedzictwo kulturowe, po poezję i prozę twórców opolskich (Berger-Zięba, Jamry, 2015).

Wydawnicze założenia programowe opolska Biblioteka realizuje przede wszystkim poprzez serie będące jej rozpoznawalnym znakiem.

Serie wydawnicze

O jakości serii decyduje pomysł oraz program. Nie powinna pojawić się przypadkowo, wiązać się z jedną konkretną książką. Przykład otwartej, lecz niekontynuowanej serii stanowią „Portrety Pisarzy Opolskich” (fot. 1). Podjęto w niej prace nad publikacjami o twórcach, którzy w sposób szczególny wpisali się w śląską literaturę.

Fot. 1. Seria „Portrety Pisarzy Opolskich”

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Do współpracy nad nią Biblioteka zaprosiła opolskich i katowickich naukowców. Opiekę merytoryczną sprawował profesor Uniwersytetu Opolskiego, Władysław Hendzel. Pierwszy tom, wydany w 1997 r., został poświęcony pisarzowi i dziennikarzowi Kazimierzowi Kowalskiemu. Autorem jest znawca jego twórczości, pracownik naukowy

Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, Stanisław Rogala. Bohaterem drugiego tomu, również wydanego w 1997 r., jest Zbyszko Bednorz. Sylwetkę i twórczość pisarza, poety, publicysty i autora opracowań naukowych omówiła profesor Uniwersytetu Śląskiego, Krystyna Heska-Kwaśniewicz. Rok później ukazały się kolejne tytuły: *Jan Goczoł* i *Jakub Kania*. Jan Goczoł – poeta i pisarz, spadkobierca, sukcesor, a zarazem strażnik tradycji i duchowych właściwości ziemi śląskiej – to twórca szczególnie zasłużony dla Opolszczyzny. Opracowaniem różnych form jego twórczości zajął się Jan Neuberg. Z kolei pogłębione studium twórczości Jakuba Kani, poety i pisarza ludowego, powstańca śląskiego z Siołkowic, przeprowadził legitymujący się bogatym dorobkiem naukowym Zbigniew Zielonka.

Po blisko dziesięcioletniej przerwie ukazał się stanowiący kontynuację serii tom poświęcony poecie Tadeuszowi Soroczyńskiemu. Opracowaniem jego twórczości zajął się sam redaktor serii W. Hendzel. Szkoda, że inne postaci z panteonu opolskiej literatury, jak Harry Duda, Rafał Urban czy Irena Wyczółkowska, nie znalazły kontynuatorów merytorycznych wśród opolskich naukowców.

W 2008 r. podjęto prace nad przygotowaniem serii informacyjno-bibliograficznej „Wokół Opolskiej Literatury” (Berger-Zięba, Jamry, 2015, s. 32), poświęconej różnym aspektom życia literackiego Opolszczyzny (fot. 2).

Fot. 2. Seria „Wokół Opolskiej Literatury”

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Jej pierwszy tom, *Poeci osobni*, poświęcony został czterem znakomitym twórcom mieszkającym w Opolu: Jackowi Gutorowi, Pawłowi Marcinkiewiczowi, Jackowi Podsiadło i Tomaszowi Różyckiemu. Ko-

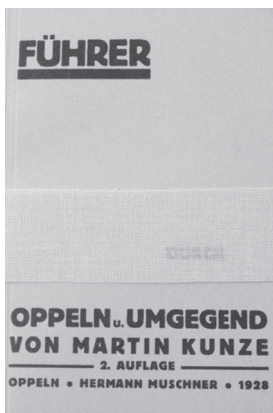
lejne cztery tomy, zatytułowane *Pisarze opolscy – członkowie Związku Literatów Polskich* (2009, 2011, 2013, 2016), zawierały biobibliografię 20 mieszkających na Opolszczyźnie działaczy Związku Literatów Polskich.

Największą chlubą edytorską WBP jest „Nowa Seria Bibliofiliska”. Opolska księżnica podtrzymuje tradycję edycji bibliofilskich reprintów i stara się wydać choć jeden tytuł rocznie. Reprinty to ważna i potrzebna gałąź wydawnicza Biblioteki, przybliża bowiem współczesnemu czytelnikowi oryginalne wydania dawnych książek i poszerza jego wiedzę o regionie. Wśród publikacji nie brakuje cennych i unikatowych tytułów związanych ze Śląskiem.

Pierwszy tomik „Serii Bibliofilskiej” – wydany nie tylko z powodu frapującego tytułu: *Życie, sprawy i wędrówka do piekła doktora Fausta osławionego czarnoksiężnika, astrologa, astronoma, mistrza magii i humorysty* (Bochnia, 1858), ale raczej dlatego, że tekst z niemieckiego tłumaczył Józef Lompa – ukazał się w 1976 r. (Czarkowska-Pasierbińska, 2004, s. 69). Do połowy lat osiemdziesiątych XX w. ogłoszono drukiem trzynaście tomików serii. Wydawanie reprintów wznowiono w 2002 r. pod nazwą „Nowa Seria Bibliofiliska”. Książki, z których dokonano reprintów, tematycznie również były związane z historią Śląska.

Pierwszym tomikiem opublikowanym wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Opola był *Przewodnik po mieście Opolu* (fot. 3). Oryginał ukazał się w kwietniu 1948 r. i przedstawiał zarys dziejów miasta, opisy zabytków historycznych, instytucji i stowarzyszeń działających w Opolu oraz wiele praktycznych wiadomości na temat sklepów, kawiarni, gabinetów lekarskich, usług. Kilka lat później miłośnicy historii Opola mieli okazję porównać miasto z innego okresu historycznego – wydano wówczas reprint kolejnego przewodnika po Opolu z 1928 r. *Führer durch Oppeln und Umgegend* (fot. 4) w opracowaniu Martina Kunzego i tłumaczeniu na język polski Leona Korca. W zamierzeniach autora przewodnik miał być zarówno „przyjaznym nauczycielem informującym o historii i charakterze miejscowości, jak i wiernym przewodnikiem po okolicy” (Kunze, 1928). I rzeczywiście, zawierał informacje, dokąd można dojść pieszo, a dokąd dojechać koleją czy samochodem pocztowym, adresy dziesięciu hoteli, opisy gospód, restauracji, kawiarni, kin, teatrów oraz miejsc, gdzie można regenerować siły, oglądając pomniki przyrody i pamiątki z przeszłości.

W 1867 r. wikary ówczesnej kolegiaty opolskiej, ks. Józef Cytrowski, w dziele *Historia Cudownego Obrazu Najświętszej Maryi Panny Piekarskiej w kościele Opolskim tudzież kilka uwag i modlitw sku-*

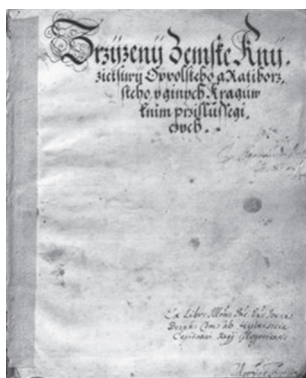
Fot. 3. *Przewodnik po mieście Opolu*
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Fot. 4. *Führer durch Oppeln und Umgegend*
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

tecznych szczegółowo opisał dzieje obrazu Matki Boskiej, także liczne uzdrowienia wiernych i inne łaski wyproszone za pośrednictwem Bogarodzicy opolsko-piekarskiej. Autor wymienił wiele znanych osób proszących o pomoc, wśród nich króla Jana III Sobieskiego, polecającego swoje wojsko przed walką pod Wiedniem: „Z zapaloną gorliwością a z sercem zajętem, boć Chrześcijanom na obronę, Maryi na cześć, a Bogu na chwałę miecze poświęcili, wyruszyło 12 000 jeźdźców, a 3000 piechoty” (Cytronowski, 1867). Reprint książeczki ukazał się w 2010 r.

Dwa lata później opolska Biblioteka wydała reprint *Zrzizeni* wraz z opracowaniem *Statutu ziemskiego Księstw Opolskiego i Raciborskiego i innych ziem do nich należących*, przygotowany przez badaczy dziejów książki, Olgierda Kniejskiego i Romana Sękowskiego (fot. 5).

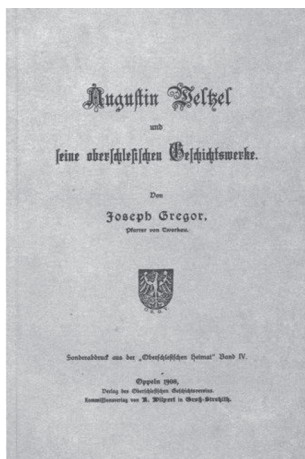

Fot. 5. *Zrzizeni*
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Rękopis *Zrzizeni* ma szczególną wartość dla historii Śląska. Jest to „Księga praw”, którą opolska Biblioteka zakupiła na aukcji. 29 września 1562 r. w Pradze cesarz Ferdynand I, król czeski, książę księstw: opolskiego, raciborskiego i głogóweckiego, nadał im nowe prawo. Był to rodzaj ustawy zasadniczej, stanowiącej podstawę do tworzenia praw wewnętrznych (pierwsza konstytucja!). Na czele delegacji biorącej udział w uroczystości nadania statutu stał Jan von Oppersdorff, pełniący funkcję zwierzchniego starosty ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego. Statut, w odróżnieniu od innych, późniejszych, nadanych księstwom dolnośląskim w języku niemieckim, został ogłoszony w języku czeskim – stąd nazwa *Zrzizeni* – i nawiązywał do starego prawa słowiańskiego.

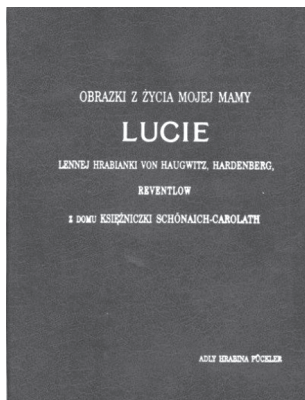
W drugiej połowie XIX w. w niewielkiej miejscowości Tworki koło Raciborza działał ks. Augustyn Weltzel, autor wielu prac o Śląsku powstałych na przestrzeni 40 lat. Prowadził on bogatą korespondencję z naukowcami, politykami, przedstawicielami rodów arystokratycznych z całej Europy. Opublikował m.in. monografie pięciu miast śląskich: Raciborza, Koźła, Prudnika, Dobrodzienia i Żor, opracowywał historie parafii, sporządzał drzewa genealogiczne rodów szlacheckich, pisał o historii śląskiej arystokracji. To jemu zawdzięczamy odkrycia dotyczące zamierzchłych czasów Górnego Śląska, wyjaśnienie zagadkowych wydarzeń na dworach książąt i szlachty śląskiej. A wszystkie te prace, powstałe w staroświeckiej plebanii, były pisane bez wytchnienia... rysikiem. Ze względu na pokaźny dorobek naukowy ks. A. Weltzel nazywany jest dziś „śląskim Tacytem”. Był on postacią wybitną, cenioną zarówno na polu naukowym, jak i duszpasterskim – otrzymał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Wrocławskiego i tytuł radcy duchowego. W swoich pracach podkreślał wielokulturowość Śląska, badał wpływy niemieckie, polskie i czeskie na historię tego regionu. By przypomnieć tę wybitną postać, WBP w Opolu wydała w 2014 r. reprint książeczki Josepha Gregora *Augustyn Weltzel i jego prace historyczne o Górnym Śląsku* wraz z przekładem na język polski autorstwa Moniki Choroś – językoznawcy, pracownika naukowego Instytutu Śląskiego (fot. 6).

Wiele informacji na temat życia codziennego właścicieli majoratu krapkowicko-rogowskiego znaleźć można w książce o hrabiance Lucie von Haugwitz-Hardenberg Reventlow (1822–1903), żonie Curta Ulricha von Haugwitza, właściciela majoratu krapkowicko-rogowskiego z siedzibą w zamku w Rogowie Opolskim. Choć zmarła ona w Hardenbergu w Danii, pochowana została w kaplicy rodzinnej w Rogowie Opolskim. Autorka opracowania, Adly hrabina von Pückler, opisała w nim życie swojej matki. Od 1965 r. zamek należy do WBP w Opolu, Biblioteka

Fot. 6. Augustyn Weltzel i jego prace historyczne o Górnym Śląsku J. Gregora
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

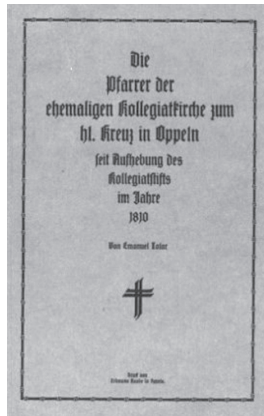
przechowuje tam zabytkowe zbiory, w tym korespondencję Curta oraz jego syna, Paula von Haugwitza. Pamiątki związane z rodem von Haugwitzów są szczególnie cenne dla WBP, dokumentującej dawne dzieje zamku rogowskiego i jego właścicieli. Bibliofilski rarytas: *Das Lebensbild meiner Mutter Lucie Lehnsgräfin von Haugwitz-Hardenberg-Reventlow, geb. Prinzess zu Schönaich-Carolath* Biblioteka opolska otrzymała w darze i wydała reprint książki oraz jej tłumaczenie na język polski pt. *Obrazki z życia mojej mamy Lucie lennei hrabianki von Haugwitz-Hardenberg-Reventlow z domu księżniczki Schönaich-Carolath* (fot. 7).

Fot. 7. Obrazki z życia mojej mamy Lucie lennei hrabianki von Haugwitz-Hardenberg-Reventlow z domu księżniczki Schönaich-Carolath
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Reprint opracowania Emanuela Talara *Die Pfarrer der ehemaligen Kollegiatkirche zum hl. Kreuz in Oppeln* (fot. 8) z 1924 r. oraz jego tłumaczenie na język polski *Proboszczowie kolegiaty Świętego Krzyża w Opolu od kasaty kapituły kolegiackiej w 1810 roku* autorstwa M. Choroś Biblioteka opublikowała w 2015 r. To ciekawe wydawnictwo zawiera nie tylko informacje dotyczące postaci ważnych dla życia duchowego Opolu i ciężkich czasów sekularyzacji i Kulturkampfu, w jakich przyszło żyć wielu proboszczom, ale również opis ciekawych wydarzeń w dziewiętnastowiecznym Opolu.

Fot. 8. *Die Pfarrer der ehemaligen Kollegiatkirche zum hl. Kreuz in Oppeln*
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Rok później do rąk czytelników trafił tom także związany z historią Kościoła katolickiego na Śląsku – reprint książki *Geschichte der Pfarrkirche St. Maria* (Oppeln, 1940) (fot. 9).

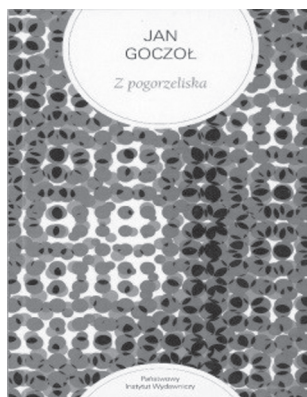

Fot. 9. *Geschichte der Pfarrkirche St. Maria*
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Jej autorem jest pierwszy proboszcz parafii Najświętszej Marii Panny w Opolu, ks. Anton Jendrzeczyk, który przedstawił losy kościoła zwanego powszechnie „Na Górcę”. Dzieje świątyni nierozzerwalnie związane są z historią miasta. Jedną z pierwszych zapisanych wzmianek był przekaz z 1254 r. o przeznaczeniu kościoła Mariackiego na kościół parafialny Opolu. I w tym przypadku tłumaczeniem na język polski zajęła się M. Choroś.

Varia

Tematyka wydawnictw dotyczących regionu nie ogranicza się do opracowań historycznych. Poezja, powieść, reportaż, esej czy inne formy literackie stanowią stały kanon wydawniczy WBP w Opolu. Ten aspekt działalności edytorskiej jest szczególnie godny uwagi – wskazuje, jak wielką rolę odgrywa Biblioteka w promowaniu twórczości opolskiego środowiska literackiego. W ostatnich latach ukazały się tomy p o e z j i m.in.: J. Goczola *Z pogorzelska* (2011, we współpracy z Państwowym Instytutem Wydawniczym) (fot. 10); Karoliny Turkiewicz-Suchanowskiej *Ważniejsze* (2012) (fot. 11); Waltera Pyki *Porządek małych przestrzeni* (2011) (fot. 12), *Szuflada* (2013), *Punkt nie do przewidzenia* (2013), *Wiersze przywołane* (2016); H. Dudy *Kapsuła niepowrotu* (2014) (fot. 13), *Księga Koheleta* (2014), *Szczekanie ostatniego psa* (2015); Kordiana Michalaka *Dreszcze* (2015).

Fot. 10. *Z pogorzelska* J. Goczola

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

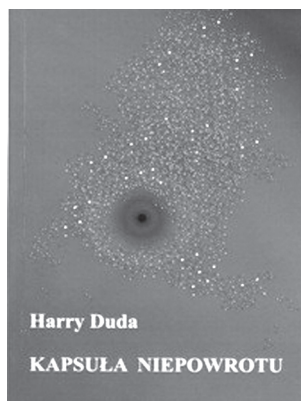
Fot. 11. *Ważniejsze* K. Turkiewicz-Suchanowskiej

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Fot. 12. *Porządek małych przestrzeni* W. Pyki

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Fot. 13. *Kapsuła niepowrotu* H. Dudy

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

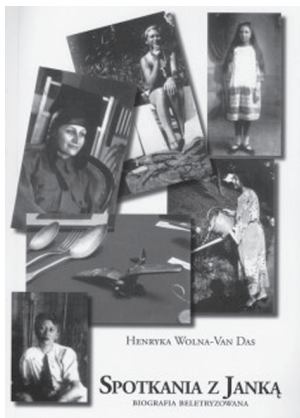
Wśród książek wspomnieniowych (Berger-Zięba, Jamry, 2015, s. 31) opolskich autorów przywołać należy drugie wydanie *Szczęścia w garści. Z familoka w szeroki świat* Doroty Simonides (2014, współwydane z Wydawnictwem Nowik) (fot. 14). Jest to poruszający obraz życia opolskiej uczoney, snuta powoli „nić wspomnień” i potężna dawka wspaniałej prozy artystycznej. Autorka aktywnie działała także w polskiej polityce, w jej najwyższych kręgach, reprezentując Opolszczyznę i jej mieszkańców.

Fot. 14. *Szczęście w garści. Z familoka w szeroki świat* D. Simonides

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

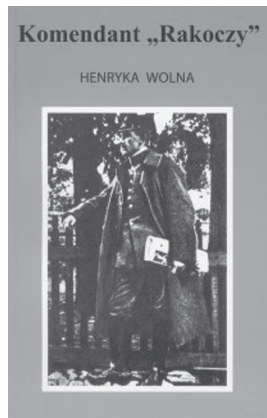
Henryka Wolna-Van Das jest autorką *Spotkań z Janką* (2010) (fot. 15), pasjonującej opowieści o Janinie Lewandowskiej – pilotce i zarazem jedynej kobiecie oficerze, która została zamordowana w Katyniu. Rok później H. Wolna-Van Das wydała w oficynie bibliotecznej biografię Alfonsa Zgrzebnioka, przywódcy powstań śląskich, zatytułowaną *Komendant „Rakoczy”* (fot. 16).

Fot. 15. *Spotkania z Janką*

H. Wolnej-Van Das

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

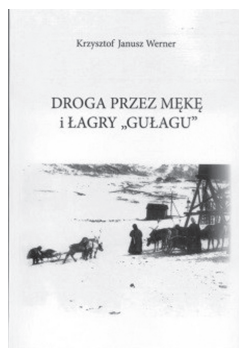

Fot. 16. *Komendant „Rakoczy”*

H. Wolnej-Van Das

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

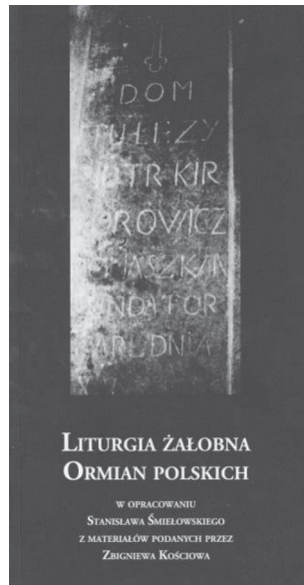
Długo wyczekiwany przez środowiska kresowe był zbiór wspomnień Krzysztofa Janusza Wernera *Droga przez mękę i łagry „Gulagu”* (2013) (fot. 17). Autor, żołnierz AK, 11 lat przebywał na „niehumanitarnej ziemi” w sowieckich łagrach. Poznał okrucieństwo wyniszczającej maszyny śmierci, a swoje wrażenia zawarł w niniejszej książce. Niestety, zmarł przed jej publikacją.

Fot. 17. *Droga przez mękę i łagry „Gulagu”* K.J. Wernera

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

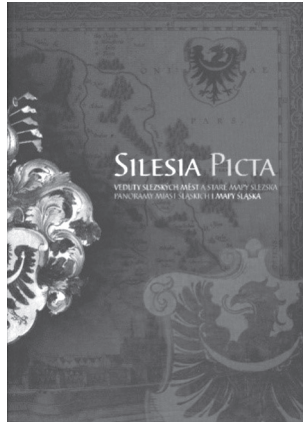
Do grona osobowości muzycznych Opola z pewnością należy Zbigniew Kościów. Jego dokonaniem można by obdzielić kilka biografii: jest muzykiem, publicystą muzycznym, kronikarzem opolskiego życia muzycznego, pedagogiem i animatorem kultury, autorem ponad 20 książek. Kompletną biografię jego dzieł, pt. *Zbigniew Kościów – muzyk, pedagog, publicysta* (2010), opracowała Hanna Jamry. Współpraca z twórcą zaowocowała wspólnymi wydawnictwami (m.in. *Brody. Przypomnienie kresowego miasta*, 1993; *Motywy Brodzkie*, 1995; *Karol Maria Weber. Opowieść biograficzna*, 1996). W 2011 r. Biblioteka wydała antologię *Beethoven w poezji polskiej* w wyborze Z. Kościowa – trudno o lepsze świadectwo ponadczasowości muzyki Ludwiga van Beethovena. Z. Kościów był również pomysłodawcą wydawnictwa *Liturgia żałobna Ormian polskich* (2010) wraz z nagraniem koncertu na płytę CD (fot. 18). Kompozytor liturgii, opolanin Stanisław Śmiełowski, ukończył dzieło 8 października 2008 r. Niestety, z nikim nie podzielił się tą wiadomością. Dopiero po jego śmierci (21 października 2008 r.) został znaleziony rękopis partytury.

Fot. 18. *Liturgia żałobna Ormian polskich* Z. Kościowa
Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Kolejną grupę wydawnictw stanowią katalogi wystaw (Berger-Zięba, Jamry, 2015, s. 33–34). Trzy katalogi są owocem współpracy z Vědecká knihovna v Olomouci (Biblioteką Naukową w Ołomuńcu).

Obszerne zbiory historyczne obu bibliotek skrywają prawdziwe bogactwa. Pierwszy katalog *Silesia picta. Panoramy miast śląskich i mapy Śląska* (fot. 19) ukazał się w 2011 r. Prezentuje historię Śląska i jego miast od średniowiecza po wiek XIX, relacje tego regionu z Ołomuńcem i wzajemną bliskość tzw. Śląska Austriackiego (Czeskiego) i Śląska Opolskiego.

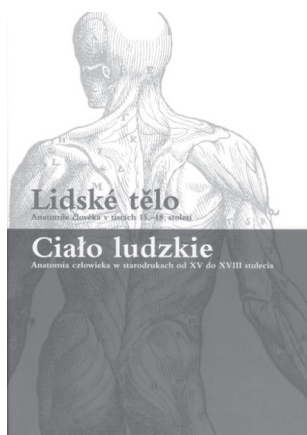

Fot. 19. Katalog z wystawy *Silesia Picta*

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Kolejny katalog, *Śląsk po Wielkiej Wojnie. Czas plebiscytu na Górnym Śląsku (1919–1921)* przypomina okres po zakończeniu I wojny światowej, kiedy ważyły się losy Śląska. Bogate ziemie śląskie były obiektem zainteresowania zarówno Niemiec, jak i Polski. O losie regionu miał rozstrzygnąć plebiscyt. Materiały propagandowe, takie jak ulotki, widokówki czy broszury (zaprezentowane na wystawie i w katalogu), wiele mówią o ówczesnych stereotypach, niekiedy istniejących do dziś.

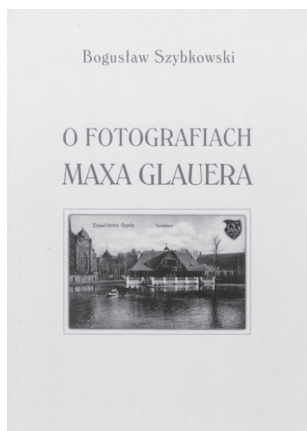
Niezwykle interesujący katalog został wydany w 2014 r. Obie biblioteki posiadają w swoich zbiorach przełomowe dzieła medyczne, dzięki którym możliwe było prześledzenie rozwoju wiedzy medycznej i zmian w postrzeganiu ludzkiego ciała. Dlatego pracownicy partnerskich bibliotek jako temat nowej wystawy wybrali medycynę. Na ilustracjach zamieszczonych w jej katalogu pt. *Ciało ludzkie: anatomia człowieka w starodrukach od XV do XVIII stulecia* (fot. 20) widać, jak zmieniał się sposób patrzenia na ludzkie ciało na przestrzeni wieków i jak to ciało wyglądało, jak zmieniał się rozumienie medycyny pomiędzy XV a XVIII stuleciem.

Fot. 20. Katalog wystawy *Ciało ludzkie*

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Szczególne wydawnictwo przygotowano dla miłośników starej fotografii. 25 sierpnia 1935 r. zmarł Max Glauer, najbardziej znany i ceniony fotograf przedwojennego Opolu (Berger-Zięba, Jamry, 2015, s. 34–35). W osiemdziesiątą rocznicę jego śmierci w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej przygotowano wystawę ponad 70 fotografii z kolekcji Bogusława Szybrowskiego, przedstawiających widoki Opolu z przełomu wieków oraz portrety opolan. Do najciekawszych obiektów należy zaliczyć 18 dokumentalnych widokówek ze zdjęciami Królewskiego Zakładu Uzdrowiającego, czyli stacji kwarantanny w Opolu dla żołnierzy powracających z frontu w czasie I wojny światowej, oraz pięć mało znanych wido-

Fot. 21. Katalog *O fotografiach Maxa Glauera* autorstwa B. Szybrowskiego

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

kówek z wyspy Bolko, ukazujących zbudowany w 1925 r. dom wypoczynkowy dla młodzieży, który łączył funkcję sanatorium i miejsca wypoczynku. Wspólnie z Wydawnictwem MS opolska księżnica wydała katalog *O fotografiach Maxa Glauera* autorstwa B. Szybkowskiego (fot. 21).

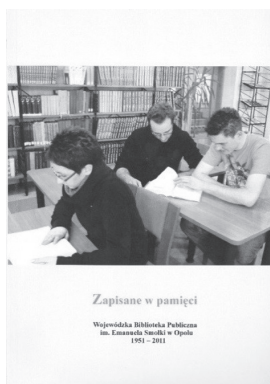
Do organizacji wystawy i wydania katalogu pt. *Śląsk Opolski na pocztówce litograficznej* (2016) (fot. 22) Biblioteka zaprosiła – podobnie jak rok wcześniej – B. Szybkowskiego, znawcę filokartystyki śląskiej, kolekcjonera i wydawcę, właściciela największego zbioru pocztówek litograficznych pochodzących ze Śląska Opolskiego. W katalogu znalazły się litografie z przełomu XIX i XX w. To dzięki tym ocalałym zbiorom można było pokazać Opolszczyznę sprzed ponad stu lat – nieistniejące już pałace, budynki, pomniki.

Fot. 22. Katalog *Śląsk Opolski na pocztówce litograficznej*

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

Nie sposób nie wymienić wydawnictw *stricte* poświęconych opolskiemu bibliotekarstwu. W 2011 r. WBP obchodziła jubileusz 50 lat działalności. Historia Biblioteki pisana przez jej pracowników została przedstawiona w książce *Zapisane w pamięci* (Berger-Zięba, Jamry, 2015, s. 35) (fot. 23). Na kartach tego jubileuszowego tomu utrwalono

Fot. 23. *Zapisane w pamięci*

Źródło: Archiwum WBP w Opolu.

dzieje placówki, jej zbiory, współpracę zagraniczną, działalność wydawniczą oraz wspomnienia bibliotekarzy i przyjaciół Biblioteki.

We współpracy z Zarządem Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Opolu wydano czwartą już część *Bibliografii publikacji bibliotekarzy Opola 1997–2009* (2013). Dzięki temu wydawnictwu można prześledzić dorobek piśmienniczy pracowników bibliotek od pionierskich lat kształtowania kultury czytelniczej po wojnie po nowoczesne technologie informacyjne. *Bibliografia...* stanowi wyraźny dowód, że bibliotekarze dużo publikują i poruszają ważne zagadnienia społeczne, zawodowe i historyczne.

WBP w Opolu jest także współwydawcą wielu interesujących pozycji związanych tematycznie z regionem opolskim (Kapałka, Wójcik-Ledwoń, 2011, s. 70). Spośród oficyn wydawniczych współpracujących z Biblioteką wymienić można m.in.: Silesiapress (*Święci opolscy; Czym byłaby Opolszczyzna bez nich?*), Polskie Towarzystwo Ludoznawcze (*Mądrość ludowa. Dziedzictwo kulturowe Śląska Opolskiego* D. Simonides), Wydawnictwo MS (*Rogów Opolski. Przewodnik po historii i okolicy* Mirosławy i Janusza Koćwinów) czy Uniwersytet Opolski (*Wielokulturowość na Śląsku Opolskim*).

Część II: Czasopisma

Oprócz bogatej oferty wydawnictw zwartych WBP w Opolu od kilkunastu lat publikuje także kilka wydawnictw ciągłych. Najstarsze z nich to „Pomagamy Sobie w Pracy” – czasopismo wydawane od 1956 r., które trwale wpisało się w działalność opolskiego bibliotekarstwa publicznego. Głównym tematem zamieszczanych w nim tekstów była problematyka regionalna, w tym popularyzowanie dokonań zasłużonych mieszkańców Opolszczyzny, tutejszego środowiska literackiego i artystycznego. Na łamach czasopisma omawiano problemy związane z warsztatem bibliotekarza, poruszano ważne aspekty kultury literackiej, zwłaszcza życia literackiego Śląska. Publikowano eseje literaturoznawcze popularyzujące wiedzę z zakresu teorii i historii literatury oraz felietony, prezentowano literaturę regionalną w stałym bloku tematycznym *Przegląd książek o Śląsku*, który obecnie kontynuowany jest pod nazwą *Nowości o Śląsku Opolskim*. Przedstawiano sylwetki laureatów Literackiej Nagrody Nobla, ważne postacie polskiego życia kulturalnego, ze szczególnym uwzględnieniem twórców śląskich (cykl *Przedstawiamy pisarzy Opolszczyzny*). Ukazywały się także wywiady z opolskimi pisarzami (w cyklu *Rozmawiamy z pisarzami Opolszczyzny*)

oraz teksty na temat opolskich oficyn wydawniczych. W poszczególnych numerach pisma umieszczano zestawienia bibliograficzne, kalendarze wydarzeń kulturalnych, materiały statystyczne obrazujące rozwój czytelnictwa w województwie. Prezentowano reprodukcje zdjęć, materiał ilustracyjny dotyczący zabytków kultury i historii Śląska – pieczęci Piastów Śląskich, herby opolskie, ekslibrisy pochodzące ze zbiorów WBP w Opolu. Pismo tworzyli zarówno pracownicy WBP w Opolu, jak i bibliotekarze województwa opolskiego. Zamieszczano w nim teksty gości WBP w Opolu, materiały pokonferencyjne, szkoleniowe. Wydano także kilka numerów specjalnych oraz bibliografię zawartości kwartalnika, obejmującą lata: 1956–1963; 1964–1969; 1970–1985; 1986–2006. Jej autorami byli Henryk Ostrowski, Anna Śliwińska i Helena Vogt.

Od 2011 r. „Pomagamy Sobie w Pracy” zmieniło formę publikacji z drukowanej na elektroniczną i jest wydawane pod zmienionym tytułem „Bibliotekarz Opolski” (www.bibliotekarzopolski.pl). Czasopismo otrzymało również nowy numer ISSN.

Mimo tej zmiany pismo stara się kontynuować tradycję „Pomagamy Sobie w Pracy”, co zostało podkreślone na stronie tytułowej wydania elektronicznego. Redakcja periodyku podjęła współpracę z bibliotekami różnego typu, dzięki czemu pismo współredagują przedstawiciele bibliotek: Uniwersytetu Opolskiego, Politechniki Opolskiej, Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu oraz Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu. Kontynuowane są dawne bloki regionalne rekomendujące nowości wydawnicze dotyczące Śląska, promowani są lokalni twórcy literatury i kultury, przedstawiane są osiągnięcia i przedsięwzięcia opolskich bibliotekarzy. Mimo regionalnego charakteru pismo dociera do czytelników w całej Polsce, a także poza granicami kraju.

Od 1972 r. wydawana jest publikacja „Działalność Bibliotek Publicznych w Województwie Opolskim w roku...”, która ukazuje pracę opolskich bibliotek publicznych w różnych zakresach – od badań statystycznych po działania związane z promocją czytelnictwa za dany rok. Ponadto od 1980 r. wydawany jest „Kalendarz rocznic i wydarzeń na rok...” w wersji papierowej, od 2010 r. w formie elektronicznej.

Ze względu na rosnące zapotrzebowanie na informacje o Opolszczyźnie, których nie wyczerpywała ukazująca się w Katowicach „Bibliografia Śląska”, pojawiła się konieczność opracowania bibliografii poświęconej tylko temu regionowi. Działania takie przyspieszyło tworzenie w latach 1972–1980 ogólnopolskiego systemu bibliografii regionalnych. W 1983 r. ukazał się pierwszy tom „Bibliografii Województwa Opolskiego 1980”. Wydawnictwo to było kontynuowane w postaci

drukowanej do 1990 r. Publikacje z następných lat udostępniane są w postaci bazy regionalnej na stronie internetowej Biblioteki. Drugą bibliografią regionalną jest wychodząca od 2003 r. „Bibliografia Powiatu Ziemskiego Opolskiego” (Kapałka, Wójcik-Ledwoń, 2011, s. 70).

Na przestrzeni ponad sześćdziesięciu lat działalności wydawniczej WBP w Opolu ukazało się blisko 300 tytułów. W niniejszym artykule poprzez wybrane przykłady publikacji starano się przedstawić różnorodność podejmowanych tematów. Publikacje te, prezentując historię i współczesność regionu oraz ludzi z nim związanych, dorobek środowisk twórczych i spuściznę poprzednich pokoleń, przyczyniają się do popularyzacji wiedzy o regionie wśród Polan.

Literatura

- Berger-Zięba, A., Jamry, H. (2015). Działalność wydawnicza Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu (2010–2015). *Bibliotekarz Opolski*, (4), 30–36. Pobrane z: <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bol154.pdf> (24.02.2017).
- Czarkowska-Pasierbińska, J. (2004). Seria bibliofilska „Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej” w Opolu. *Pomagamy Sobie w Pracy* 48(1/2), 69–72.
- Kapałka, R., Wójcik-Ledwoń, E. (2011). Wydawnictwa biblioteki. W: H. Jamry (red.), *Zapisane w pamięci. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smółki w Opolu 1951–2011* (s. 67–71). Opole: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu.
- Polus, P. (2016). 60 lat minęło. Jubileusz kwartalnika „Pomagamy sobie w pracy”. *Bibliotekarz Opolski*, (2), 73–80. Pobrane z: <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bol62.pdf> (23.03.2017).

Tekst w wersji poprawionej wpłynął do redakcji 17 października 2017 r.

Hanna Jamry, Agnieszka Halubiec

The Emanuel Smołka Voivodeship Public Library in Opole

e-mail: h.jamry@wbp.opole.pl

e-mail: a.halubiec@wbp.opole.pl

Regional books and periodicals in the publishing agenda of the Voivodeship Public Library in Opole

Abstract: The publishing output of the Voivodeship Public Library in Opole of almost sixty years is characterised by considerable versatility both as far as the form of the publications and their subject matter is concerned. It embraces bibliographical, informative, advice-related, training-oriented publications, printed catalogues of collections and publications which accompany exhibitions, conferences and seminars. Many of the books which were published by the Opole-based publisher register current social, cultural, and in particular literary events of the Opole region. The publisher familiarises the reader with the history of the region by republishing rare *Silesiana*. The purpose of the article is to present the variety of the publishing activities of the WBP in Opole, the significance of the publications for the Opole region in earlier and in recent times by making reference to specific serial and non-serial publications.

Keywords: Book. Library. Library science. Opole. Periodical. Publication. Region. Serial publication. Series. Silesia